

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขา ป่าไม้ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ประชากรตั้งถิ่นกระจุกกระจายอยู่บนที่ราบสูง เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวพื้นเมืองเหนือ ชาวไทลื้อ ชาวเขาเผ่าม้ง ชาวเขาเผ่าลีซอ และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมี ความเชื่อ พิธีกรรม วิถีชีวิตที่ต่างกันออกไป ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำไร่ ทำนา และทำสวน เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ คือ หมู ไก่ เพื่อใช้เป็นเครื่องประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และเลี้ยงวัว ควาย เพื่อใช้เป็นแรงงานในการทำไร่ทำนา ส่วนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอุปกรณ์สำหรับการดำรงชีพนั้นก็ได้อาจมาจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัว จึงทำให้ประชากรมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ผูกพันกับธรรมชาติ ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปของความเชื่อและพิธีกรรม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ปัจจุบันถือเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งการสื่อสารและการคมนาคมที่ทันสมัยสะดวกและทันสมัย ส่งผลให้ประชากรในตำบลสะเมิงใต้ได้รับประสบการณ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ ๆ มาผสมผสานกับวิถีดั้งเดิมของตนในอดีตที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปเพื่อปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทั้งทางด้านเชิงบวกและเชิงลบ เช่น ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมค่อย ๆ เปลี่ยนไป หรือบางอย่างอาจสูญหายไปตามกาลเวลาในที่สุด

กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง เดิมอาศัยอยู่แถบบริเวณต้นแม่น้ำสาละวินของพม่า ต่อมาได้อพยพเข้าสู่ประเทศพม่าและไทย มีภาษาพูดเรียกว่าภาษากะเหรี่ยง จัดในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต เดิมชาวกะเหรี่ยงนับถือผีมีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามภายหลังจากชาวกะเหรี่ยงในหลายชุมชนหันมานับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์มากขึ้น แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย การนับถือผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมอยู่คู่กับชาติพันธุ์นี้มานานแล้ว ซึ่งเป็นความเชื่อในเหล่าบรรพบุรุษ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา เนื่องจากชีวิตของปกากะญออยู่กับป่าเขา ผูกพันกับธรรมชาติมาเนิ่นนาน จึงหล่อหลอมความเชื่อกับธรรมชาติเข้าด้วยกัน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการเซ่น เจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพชน ให้ท่านได้มาอุดหนุนค้ำจุน ช่วยให้เกิดกิจการงานนั้น ๆ เจริญก้าวหน้า ทำกิจกรรมได้ผลผลิตดี ขอให้ท่านดลบันดาลให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็น การขอขมาต่อท่านเหล่านั้นด้วย ซึ่งเป็นความเชื่อและเป็นประเพณีที่ดั่งามเป็นการสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ และให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในครอบครัว เป็นความเชื่อที่ชาติพันธุ์นี้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งความเชื่อในลักษณะนี้มีอยู่ในทุกชนชาติ¹

¹ ชาวกะเหรี่ยง หรือ ชาวปกากะญอ (ออนไลน์) <https://sopa2006.wordpress.com/> ม.ป.ป. สืบค้นวันที่ 10 มิถุนายน 2561

ชาวกะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายอย่าง นอกเหนือจากภาษาพูดแล้ว ยังมีการแต่งกาย ศิลปะการแสดง และประเพณีต่างๆ ปัจจุบันมีชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยประมาณ 7 ล้านคน และในไทยประมาณ 4 แสนคนอย่างไรก็ตามทั้งความเชื่อและพิธีกรรมของแต่ละกลุ่มชนย่อมมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นการดำรงรักษาอัตลักษณ์และความอยู่รอดของกลุ่มตนให้คงอยู่ ไม่สูญหายไปท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม เพราะพิธีกรรมถือเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่จะทำให้ชีวิตของมนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างปกติ มีความมั่นคงทางจิตใจและทางสังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนทางความเชื่อ พิธีกรรมที่ถือเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้คงดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ทางความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

1.3 ปัญหาการวิจัย

ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและเป็น การเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของตนใช่หรือไม่

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ทางความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

1.5 แผนการดำเนินการวิจัย

- ศึกษาเอกสารและบริบท
- ประชุมวางแผนการทำงาน
- ดำเนินกิจกรรมภาคสนาม
- รายงานผลการดำเนินการ
- จัดรายงานฉบับสมบูรณ์

1.6 ระยะเวลาในการทำวิจัย 1 ปี งบประมาณ พ.ศ. 2560

1.7 นิยามศัพท์

กะเหรี่ยง	หมายถึง ชาวปกากะญอที่อาศัยอยู่ในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
จิโซ่	หมายถึง ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวปกากะญอ
พิธีกรรม	หมายถึง พิธีกรรมของชาวปกากะญอ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
มือกะ	หมายถึง ผิบรรพบุรุษ

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ทางความเชื่อและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อื่น
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสืบทอดพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อให้กับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ป่าไม้

